

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пламен Веселинов Киров

професор в Юридическия факултет на СУ “Св. Кл. Охридски

по конкурс за заемане на академична длъжност „професор“

в СУ „Св. Климент Охридски“

област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално
направление 3.6. Право (Конституционно право)

1. Информация за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, обявен в ДВ, бр. 65 от 28.07.2023 г., е за нуждите на Юридическия факултет на СУ “Св. Кл. Охридски“, по професионално направление 3.6. Право (Конституционно право). Член съм на състава на научното жури по конкурса въз основа на Заповед № РД 38 – 487/08.08.2023 Възложено ми е да напиша рецензия.

2. Информация за кандидатите в конкурса

В обявения конкурс участва само един кандидат. Това е доц. д-р Мартин Кирилов Белов. Мартин Белов е доцент по Конституционно право в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“. Той е заместник-декан на ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ с ресор

международна дейност, дигитализация и виртуална среда. Ръководител е на магистърска програма „Защита на основните права“ и „Еразъм“ координатор на ЮФ.

Кандидатът Мартин Белов е бил гост-професор в Университета „Рома Тре“ (Рим, Италия) (2019-2022), Университет Райхман, Херцлия, Израел (2021-2023), Ягелонски университет, Краков, Полша (2022), Аристотеловия университет, Солун, Гърция (2022), Европейското училище по право и управление, Атина, Гърция (2020-2021 и 2017-2018), Университет Париж II Пантеон Асас, Франция (2019), Университет LUISS ‘Guido Carli, Рим, Италия (2019) „Гьоте-Университет“, Франкфурт на Майн, ФРГ (2019), Университет Хирона, Испания (2019), Университет „Помпеу Фабра“, Барселона, Испания (2019), Европа-Университет „Виадрина“, Франкфурт на Майн, ФРГ (2017 и 2018), Университет „Алдо Моро“, Бари, Италия (2018), Университет „Сьодерторн“, Стокхолм, Швеция (2017), Висшето училище „Санта Ана“, Пиза, Италия (2016), Държавната академия на Саксония, Дрезден/Баутзен, ФРГ (2016), Варшавски университет, Полша (2015), Университет на Лодз, Полша (2015), Лисабонски университет, Португалия (2012), Държавен университет на Милано, Италия (2011) и Кьолнски университет (2007-2009).

Мартин Белов е бил проектен изследовател в Макс-Планк институт по европейска правна история, Франкфурт на Майн, ФРГ (2010-2012) и гост-изследовател в Института по федерализъм, Фрибург, Швейцария (2014). Специализирал е в множество чуждестранни университети и институти в Германия, Франция, Великобритания, Белгия и др.

Мартин Белов е член на Европейската група по публично право, Международната асоциация по законодателството, Надзорния съвет на Централно и източноевропейския форум на младите правни, политически и социални теоретици, Съюзът на учените в България и др.

Кандидатът в конкурса е участвал в 22 научни проекта. От тях 21 са международни, а 1 е национален. Мартин Белов е бил ръководител на 2 международни научни проекта. Публикувал е 23 книги (7 монографии, 2 учебника и 14 съставителства на сборници. От тях 1 монография, 1 учебник и 13 съставителства на сборници са на английски език и са публикувани във водещи международни издателства). Доц. Белов е публикувал и 100 научни статии, студии и глави от книги. Владее английски, немски, руски и френски език. Преподава на български, английски и немски език.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Въз основа на предоставените от кандидата по конкурса документи може да се достигне до извода, че доц. д-р Мартин Белов напълно отговаря на съществуващите законови изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“. Той притежава изискуемите образователна степен „магистър“ и образователно-научна степен „доктор“, заема академичната длъжност „доцент“ и е представил монографичен труд. Представените от кандидата доказателства показват, че са изпълнени и допълнителните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“. По-конкретно кандидатът събира следните точки по показатели:

- Показател А – 50 т.;
- Показател В – 100 т.;
- Показател Г – 432.5 т.;
- Показател Д – 610 т.,
- Показател Е – 515 т.
- Общо 1707.5 т.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

Доц. д-р Мартин Белов преподава множество курсове в СУ „Св. Климент Охридски“ в бакалавърска, магистърска и докторска степен на български и на английски език. Почти всички те са в Юридическия факултет, като има и курс във Философския факултет. В специалност „Право“ доц. Белов преподава задължителната дисциплина „Конституционно право на Република България“, както и избираемата дисциплина „Сравнително конституционно право“. В специалност „Международни отношения“ той преподава

задължителната дисциплина „Сравнително конституционно право“. Мартин Белов преподава задължителната дисциплина „Европейски конституционализъм“ в специалност „Европеистика“. Също така, той чете курса „Сравнителен конституционализъм“ в докторантското училище на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ и курсовете „Правата на човека – исторически и сравнителноправни аспекти“ и „Правата на човека в технологичното общество“ в магистърска програма „Защита на основните права“, на която той е и академичен ръководител. Доц. Белов преподава на английски език пред студенти по програма „Еразъм+“ дисциплините “Comparative Constitutional Law” („Сравнително конституционно право“) и “Supranational and European Constitutionalism” („Наднационален и европейски конституционализъм“).

Мартин Белов чете лекции като гост-професор във водещи европейски и световни университети основно в Италия, Израел, Франция, Германия, Полша и Гърция. Той редовно изнася публични лекции и в други европейски университети. Доц. Мартин Белов има повече от 18 годишен преподавателски опит. Преподаването на широка палитра курсове от областта на конституционното право, както и от свързани области като теорията, философията и социологията на държавата и правото, конституционното право на ЕС и сравнителното право, гарантира необходимите преподавателски качества на Мартин Белов, за да бъде избран той за професор по Конституционно право. Доц. Белов развива и собствени курсове и е автор на учебни програми по конституционна семиотика, сравнителен конституционализъм, наднационален и европейски конституционализъм и сравнително конституционно право. С това той допринася за развитието на науката и преподаването по конституционноправни науки.

Доц. Мартин Белов е научен ръководител на 5 докторанти по Конституционноправни науки. От тях 2 са отчислени с право на защита, а 3 са все още докторанти. Мартин Белов е бил научен ръководител на множество успешно защитени магистърски тези на студенти в магистърска програма „Защита на основните права“. Мартин Белов е бил научен ръководител на магистърски тези и в „Гьоте-Университет“ и Европейската академия по теория на правото (Франкфурт на Майн, ФРГ). Той участва в изпитни комисии за защита на магистърски тези в Европейското училище по право и управление (Атина, Гърция).

Лекционната дейност на доц. Белов, както и работата му като ръководител на научни разработки (магистърски и докторски тези) свидетелства за компетентността и годността на кандидата за заемане на академичната длъжност „професор“ по 3.6. Право (Конституционно право). Видно е, че доц. Белов е утвърден преподавател, способен да води лекции на високо академично ниво на български, английски и немски език пред различни категории студенти както в СУ „Св. Климент Охридски“ (основно в Юридическия, но и във Философския факултет), така и във водещи чуждестранни университети.

5. Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

5.1. Основни направления и научни и/или научно-приложни резултати в изследователската дейност

Доц. д-р Мартин Белов участва в конкурса с монография, 18 студии и 5 статии. Публикациите са разработени в периода 2018- 2022 г. и са в полето на научната специалност на конкурса. Представените за участие в конкурса научни публикации са на много високо научно ниво. Те представляват съществено достижение и значима новост в научната област, в която доц. Мартин Белов работи и в която той кандидатства за професор. Те са безспорно доказателство за годността на кандидата да бъде избран и да заеме академичната длъжност „професор“ по Конституционно право.

Въз основа на представените за участие в конкурса публикации може да се стигне до извода, че те са свързани с няколко големи научни теми. Това са тематичните области на: конституционната семиотика, теорията на конституционализма и по-специално на наднационалния и сравнителния конституционализъм, конституционната теория на времето и конституционната политика на спомените, конституционната теория на територията и териториалността, ролята на съдилищата в съвременния конституционализъм (особено съдебния активизъм, съдебния диалог и ролята на конституционните, международните и наднационалните съдилища като законодатели и

политически актьори), конституционното правосъдие, конституционните преходи, конституционната уредба и проблематика на извънредното положение, ролята на националните конституции в многостепенния конституционализъм на ЕС, конституционната теория на правовата държава и демокрацията, правата на човека и човешкото достойнство и др.

Разработките на кандидата доц. Белов имат голямо теоретично значение. Те са принос в развитието на конституционната теория. Някои от тях, например тези, които са посветени на ролята на съдилищата в съвременните общества, на конституционното правосъдие и др., имат и съществено практическо значение.

5.2. Преценка на монографията („Конституционна семиотика. Концептуални основи на една теория и метатеория“, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2022)

Монографията „Конституционна семиотика. Концептуални основи на една теория и метатеория“, С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2022, е в обем от 398 страници. Книгата е издадена и на английски език през 2022 г. в издателство “Hart”, Оксфорд.

Монографията се състои от въведение и пет глави. Първата глава изследва конституционното означаване на смисъл чрез семиотични подход. Тя представя конституционната семиотика като теория и метатеория. Изследва се влиянието на рационалния конституционализъм върху изразяването, означаването и представянето на конституционен смисъл. Втората, третата и четвъртата глави са посветени съответно на текстуалния конституционализъм, символично-въображаемия конституционализъм и визуалния конституционализъм. Последната пета глава разглежда конституционната геометрия и конституционната алгебра като семиотични парадигми за обясняване и подкреждане на конституционализма, конституцията и конституционното право.

Глава I поставя на дискусия концептуални и методологически въпроси от парадигматично значение за цялата книга. Втора, трета и четвърта глави разглеждат и

изясняват аспектите на означаване на конституционен и конституционно релевантен смисъл. Авторът изследва означаването на конституционен смисъл чрез текст и текстуалност, чрез езикови форми, и посредством изкуство, архитектура и поведение. Белов прави обосновано и иновативно разграничение между текстуалния, символично-въображаемия, визуалния и перформативния конституционализъм. Съществена новост и принос представлява анализът на рационалния, нормативно-институционалния, емоционалния, квантовия и облачния конституционализъм. Иновативен и приносен е и анализът на конституционната геометрия и конституционната алгебра като мета-теории, приложима към структурираните конституционни въображаеми.

Създадените и развити от доц. Белов теории и метатеории са принос в теорията на конституционното право. Те поставят основите на оригинална теория на конституционната семиотика, която успешно се вписва в нарастващия интерес към ролята на конституционното въображение и въображаеми, емоционалния конституционализъм и визуалните представяния на конституционно съдържание в научния дебат. С това книгата на Мартин Белов прави оригинален принос към случващите се визуален, емоционален и лингвистичен обрати в конституционната теория в Европа през последните години.

След този бърз преглед на структурата на книгата ще разгледам по-подробно отделните глави и приносните моменти в тях.

Първа глава е посветена на фундаментални концепции. Тя представя концептуалната рамката, в която по-нататък ще се развива книгата и повдига редица важни методологични проблеми. Главата изследва феномена на конституционен семиозис. В нея авторът изяснява общата структура на този процес и дефинира и представя основополагащите въпроси за означаване, означители и означаеми в конституционализма и конституционното право. Темата за означителите и означаемите е фундаментална за общата семиотика. Мартин Белов създава конституционноправни матрица за означаване на смисъл, произтичащ от конституцията и конституционното право чрез конституционни означители и означаеми. С това той поставя основите на конституционната семиотика като самостоятелен дял на правната семиотика и феномен, свързан с общата семиотика.

Авторът обяснява спецификите на конституционния семиозис от гледна точка на конституционализма. Анализът е конституционен и надхвърля методологическите рамки

на общата семиотика. Книгата поставя на критично преосмисляне свръхрационализма в правото и в частност в конституционното право. Тя е аргументиран апел за отваряне на правото към конституционните въображаеми, конституционните емоции и различните способности за представяне на конституционен смисъл, надхвърлящи доминиращите рационалистки и текстуален дискурс. С това книгата е успешна интелектуална провокация, караща читателя да започне да преосмисля чисто текстуалното битие на конституционното право, затворено в дефинирания от Белов „рационалистки капан на модерността“.

Конституционната семиотика се определя от автора като интелектуално поле на напрежение, разположено на границата между текстуалност, нормативност, визуалност и перформативност. Тя се разглежда като интелектуална парадигма с концептуални, методологически и прагматични измерения, която свързва идеалния, нормативния, фактическия, емоционалния и въображаемия аспекти на развитие на конституционализма. Изградената по този начин теория за конституционна семиотика обогатява съществено познавателния и концептуален апарат на конституционализма. Тя разширява аналитичния периметър на науката за конституционното право и допринася за иновативен подход към конституционните феномени.

Книгата изгражда конституционната семиотика като теория и мета-теория на конституционализма и конституционното право. Това е теория, съставена от множество теории и същевременно теория за теориите. Авторът посочва като теории, които функционират и като метатеории теориите за квантовия конституционализъм, облачния конституционализъм, текстуалния, визуалния, символично-въображаемия, емоционалния, перформативния и нормативно-институционалния конституционализъм и конституционната геометрия. Всички тези теории са съществен и оригинален принос в конституционализма и конституционната теория. Прави впечатление, че някои от тях са обект на траен и системен интерес на автора, изразен в поредица от научни публикации. Това се отнася особено за развиваната в продължение на години от Мартин Белов теория за конституционната геометрия.

Белов отделя особено внимание на рационалния капан на модерността и неговия ефект за едностранчивостта на съвременния конституционализъм. Глава I предлага критичен анализ на текстуалния, рационалния и нормативно-институционалния

конституционализъм. Книгата е призив за преосмисляне на мястото, ролята и значението на изведените от Мартин Белов „конституционализми в сянка“. Това са символично-въображаемият, емоционалният, визуалният и перформативният конституционализъм. Според автора това е необходимо за адекватното разбиране на символичните и трансцендентални характеристики на конституциите и конституционното право. Книгата е интересен и оригинален експеримент за концептуализация на конституционализма като мултидискурсивен феномен. Тя е успешен пример за прилагане на иновативни семиотични подходи към конституцията, конституционализма и конституционното право.

Втора глава от книгата ни представя концепцията на автора за текстуален конституционализъм и неговата роля за конституционната семиотика. Тя е принос към т.нар. „лингвистичен обрат“ в социалните и хуманитарните науки и в частност в правната наука. Понятието за текстуален конституционализъм, предложено ни от автора, е приносно, интересно и оригинално. То е основополагащо за разбиране на основните способности за означаване на конституционен смисъл. Конституционната комуникация е обект на траен интерес за Мартин Белов, изразен в различни публикации (напр. Конституционната комуникация в съвременния български конституционен модел. – в: Киров, Пл. (съст.) 130 години български конституционализъм – проблеми и тенденции. Втори том. С.: УИ “Св. Климент Охридски”, 2009 (с. 145-175)). Тук тя е изследвана в нов ракурс през призмата на конституционната семиотика и в контекста на текстуалния конституционализъм. Конституцията е разгледана като текстуален дискурсивен семиотичен проект, структурирана около конституционни наративи, конституционни наратори и конституционна семиотична общност. Глава II ни представя конституционния текст и конституционната текстуалност от семиотична перспектива. Извеждането на концепцията за авторитетен конституционен текст, авторитетни конституционни наратори и анализът на ролята на отворената текстуалност за конституционното право са от съществено значение за обогатяване на конституционната теория.

Трета глава е посветена на изградената от Белов концепция за символично-въображаем конституционализъм. Предложена е теория и обща типология на символично-въображаемия конституционализъм и изследва неговите основни проявни форми. Авторът дава определение на понятието за символично-въображаем конституционализъм. Той

изследва конституционния семиозис чрез методите и формите на символично-въображаемия конституционализъм. Интересен и оригинален е анализът на ролята на психологическите категории за колективно съзнателно, подсъзнателно и несъзнателно в конституционализма и конституционното право.

Удачна и заслужаваща одобрение е и общата сравнителна типология на символично-въображаемия конституционализъм. Изследвани са функциите на символично-въображаемия конституционализъм и семиотичните характеристики на конституционните кодове, нормативните идеологии и нормативните идеи и тяхната роля за символично-въображаемия конституционализъм и конституционната семиотика. Анализирани са и семиотичната роля на конституционните митове и митологии. Всяка една от тези концепции е нова за конституционната теория.

Предложените на вниманието на читателя и анализирани феномени имат съществен епистемичен потенциал. Той е развит в значителна степен от Мартин Белов. Авторът очертава ясно и логично същността и основните характеристики на формите на символично-въображаемия конституционализъм. Особено интересно и сполучливо е изследването на нормативните идеологии и идеи и на конституционните митове и митологии. Впрочем тези проблеми представляват траен интерес за автора, който ги разглежда и в други свои публикации (напр. „Хуманизмът и рационализмът като основополагащи нормативни идеологии на конституционализма“. – в: Новкиришка, М., М. Белов, Д. Начев (съст.) Научна конференция „Правата на човека – 70 години след приемането на Всеобщата декларация за правата на човека“ ISBN 978-954-07-4779-8, с. 69-90). Тук обаче той им отделя специално внимание и ни ги представя като семиотични феномени.

Множество интересни и оригинални интелектуални провокации съдържа четвърта глава, която е посветена на визуалния конституционализъм. Тя изследва феномена на официалната визуална семиотика. Визуалният конституционализъм е разгледан като форма на конституционализма, която авторът обосновава чрез успешното комбинирано приложение на семиотичен и социо-правен подходи. Интересен и навременен е анализът на дигиталната конституционна семиотика. Дигитализацията на конституционното право, а оттам и на средствата за означаване, представяне и изразяване на конституционно значение,

са един от наистина най-новите и актуални проблеми, пред които се изправя конституционализмът днес. Белов ни представя провокативните и оригинални концепции, определяни от него като „иконификация“, „емоджификация“ и „мемефикация“ на конституционното право. Интерес представлява и интердисциплинарното изследване на визуалния конституционализъм в поп-културата, поп-арта и архитектурата.

Пета глава е отделена за теорията на конституционната геометрия, като включва и основите на теорията за конституционната алгебра. Както вече бе отбелязано, Мартин Белов има траен изследователски интерес към конституционната геометрия, изразен в предходни публикации по темата (вж. напр. *The Challenges to Westphalian Constitutional Geometry in the Age of Supranational Constitutionalism, Global Governance and Information Revolution*. In: Belov, M. (ed.) *Global Constitutionalism and Its Challenges to Westphalian Constitutional Law*. Oxford: Hart publ., 2018 ISBN 9781509914906, с. 13-55). В монографията си обаче той ни представя конституционната геометрия в качеството ѝ на семиотична парадигма и инструмент за семиотичен анализ. Белов ни показва възможностите за изследване, обясняване и организиране на конституционното право и конституционализма чрез използване на математически метафори. Интересен е анализът на феномена на структурираните конституционни въображаеми, както и предложената от автора оригинална типология на формите на конституционната геометрия.

Заклучението, което се налага е, че предложението от кандидата доц. Мартин Белов монографичен труд със заглавие „Конституционна семиотика. Концептуални основи на една теория и метатеория“ е съществен и оригинален научен принос в конституционната теория. С това изследване авторът успешно се включва в някои от най-новите и значими дебати в съвременния конституционализъм, свързани с лингвистичния, емоционален и визуален обрат в социалните, правните и хуманитарните науки. Трудът е принос в изследването на конституционните въображаеми и на начините за представяне на конституционен смисъл. Това е мащабно интердисциплинарно изследване, използващо комбиниран правен, социо-правен, социално-психологически, антропологичен, семиотичен и семантичен подходи. То съществено разширява кръгозора на съвременната конституционнопознаваща наука и допринася за методологическото ѝ обогатяване. Обхватът на използваната литература, интелектуалният диалог с водещите автори в областта,

систематичният, смел и креативен подход в своята съвкупност до съществен принос в конституционната теория. Книгата „Конституционна семиотика“ напълно отговаря на всички изисквания за представяне на хабилитационен труд за заемане на академична длъжност „професор“.

6. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Представените от доц. Мартин Белов за участие в конкурса за професор по Конституционно право студии и статии, поотделно и в своето единство, разкриват задълбочените теоретични познания, оригиналното и самостоятелно мислене и отличните аналитични способности на автора. Те се отличават с висок научен стил и са безспорни постижения за конституционната теория. Приложенията от доц. Мартин Белов списък с публикации, резюмета на публикациите и справка за оригиналните научни приноси подробно, точно и коректно отразяват научните му постижения. Прави впечатление, че студиите и статиите, както впрочем и английската версия на монографичния труд, са публикувани във водещи български и световни издателства – Hart (Оксфорд), Routledge (Оксфорд), Edward Elgar (Оксфорд), Palgrave (Лондон), Intersentia (Кеймбридж), Springer (Виена), Kluwer (Девентер) и др. Шест публикации – три студии и три статии - са индексирани в Scopus и Web of Science. Кандидатът е и съставител на редица престижни международни сборници, които са широко цитирани от български и чуждестранни автори, което е видно от представените от кандидата документи (таблица с минимални наукометрични изисквания и справка за цитиранията).

Тук заслужава да се отбележи, че кандидатът Мартин Белов събира 432.5 точки от показателите по група Г, т.е. от студии и статии. Същото многократно превишаване на необходимия минимум се наблюдава и в показателите по група Д, отразяващи цитиранията на научни разработки на кандидата. Там той събира 610 точки. Всичко това говори за голяма продуктивност на автора, съчетана с високо качество видно от престижността на

публикации и високата им цитируемост. Една немалка част от цитатите са от чуждестранни учени и са в известни международни издания.

Кандидатът доц. Белов е участник и в 22 научни проекта, от които 1 национален и 22 международни. На 2 от международните проекти Мартин Белов е и научен ръководител. Става въпрос за съществени проекти с висока научна и научно-приложна стойност. Те са организирани от престижни национални и международни институции и водят до интересни и важни научни и научно-приложни резултати. Тук е достатъчно да споменем проекти по програма Horizon 2030 на Европейската комисия, проекти на European Research Council, както и проекти, които са финансирани от фондовете за върхови научни постижения на Германия, Австрия, Италия и Полша, за да се убедим в качествата на доц. Белов като международно признат учен, изследовател и преподавател.

Приносите на кандидата за професор доц. д-р Мартин Белов могат да бъдат систематизирани в няколко групи. Разбира се, на първо място следва да се споменат приносите, касаещи конституционната семиотика, развити основно в представения в процедурата монографичен труд. Те бяха вече подробно разгледани по-нагоре в настоящата рецензия, поради което няма да им отделям тук допълнително внимание. Трябва да се напомни, че става въпрос за приноси както за конституционната семиотика като общо научно направление, така и за специфични приноси, свързани с рационалния, емоционалния, символично-въображаемия, текстуалния и визуалния конституционализъм.

На следващо място, следва да се посочат приносите, свързани с теорията за вестфалски, пост-вестфалски и нео-вестфалски конституционализъм. Това е теория (или по-скоро система от теории), която доц. Белов развива в няколко свои публикации. Става дума основно за студиите: 'The Challenges to Westphalian Constitutional Geometry in the Age of Supranational Constitutionalism, Global Governance and Information Revolution'; 'Three Models for Ordering Constitutional Orders'; 'Constitutional Nationalism and Constitutional Globalism on the edge of Westphalian and Post-Westphalian Constitutionalism: the Bulgarian Case'; 'Constitutional Identity – Westphalian Reflection of the Constitutional Heritage of the Nation State or Post-Westphalian Alternative to Sovereignty in the Context of Supranational Constitutionalism?'; 'Judicial Dialogue - Westphalian or post-Westphalian Constitutional Phenomenon?' и 'Global Rule of Law instead of Global Democracy? Legitimacy of Global Judicial

Empire on the Edge between Westphalian and post-Westphalian Constitutionalism. В тях Мартин Белов развива аргументи, свързани със същността на вестфалски, пост-вестфалски и нео-вестфалски конституционализъм. Той се ангажира в дебати, касаещи конституционализма отвъд границите на държавността. Съществен научен принос представляват изследванията му на ролята на съдилищата и администрацията в пост-вестфалски и нео-вестфалски контекст, моделите за подреждане на конституционните правопорядъци, значението на конституционната идентичност, съдебния диалог и технокрацията в постмодерен и пост-териториален контекст и др.

Интерес представляват приносите, свързани с конституционната теория на времето и политиката на спомените. Те са развити в статията ‘Constitutional memories: how do constitutions cope with constitutional past’ и монографията „Конституционна семиотика. Концептуални основи на една теория и метатеория“. Изследването на конституционната памет и конституционните спомени като част от конституционната политика на времето и по-специално на конституционната политика за миналото може да се определи като значим принос в конституционноправната наука.

Приносите на доц. Белов в областта на конституционната теория на територията и териториалността също така заслужават внимание. Те се съдържат основно в студията „Territory, Territoriality and Territorial Politics as Public Law Concepts“ и могат да бъдат систематизирани в няколко направления както следва: извеждане на конституционните аспекти на кризата на териториалността; изследване на територията и териториалността като означители в конституционното право; дефиниране на същността и съдържанието на територията, териториалността и териториалната политика като публичноправни концепции; извеждането на модели на териториалност; анализ на конституционното значение на териториалната политика в епохата на дигитализация и глобализация и създаването на типология на конституционната териториална политика.

Приносите на кандидата доц. Белов, касаещи съдебния активизъм, съдебния диалог и ролята на конституционните, международните и наднационалните съдилища като законодатели и политически актьори, имат както научно-теоретична, така и научно-практическа стойност. Те са разработени и се съдържат в студиите „The Constitutional Court of the Republic of Bulgaria as Law Maker“, „Judicial Dialogue - Westphalian or post-Westphalian

Constitutional Phenomenon?“, „Mastering emergency situations: The activist role of the Bulgarian Constitutional Court in redefining the constitutional design of war, state of siege and state of emergency“, „Global Rule of Law instead of Global Democracy? Legitimacy of Global Judicial Empire on the Edge between Westphalian and post-Westphalian Constitutionalism“, „Constitutional Courts as Ultimate Players in Multilevel Constituent Power Games: the Bulgarian Case“ и „Structural Adjustments of the Bulgarian to the EU Constitutional Order: Between the Conditionality of Democracy in Transition and the Challenges of the Multilevel Constitutionalism of the EU“. Изяснени са същността, значението и ролята на тези феномени в контекста на съвременния конституционализъм.

Важна практическа стойност имат и приносите на кандидата Мартин Белов, свързани с достъпа до конституционно правосъдие. Те са развити в две студии. Това са студиите „Конституционният съд като съд по правата на човека? Състояние на системата за достъп до Конституционния съд на Република България във връзка със защита на правата на човека и предложения за нейната реформа“, - във Вълчев, Д., М. Белов (съст.) Правовата държава в България. Актуални проблеми в областта на конституционното правосъдие и съдебната власт. С, УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, ISBN 978-954-07-5206-8, с. 56-99 и „Дебатът върху способите за защита на правата на човека пред Конституционния съд в България в периода 1989-2020 г.“ (в съавторство с Мария Димитрова), - във Вълчев, Д., М. Белов (съст.) Правовата държава в България. Актуални проблеми в областта на конституционното правосъдие и съдебната власт. С, УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, ISBN 978-954-07-5206-8, с. 17-56.

Конституционните преходи и транзитория конституционализъм, наред с конституционната поликриза и конституционализма на извънредното положение също така са интересно и сполучливо разработени от кандидата. Особен интерес представляват създаването на концепции за конституционна поликриза, конституционализъм на извънредното положение и преходен конституционализъм. Много интересно, значимо и полезно е систематизирането на основните аспекти на криза на либералната представителна конституционна демокрация, както и развитието на конституционни политики на страха. Представени са тенденциите към глобална алгоритмична технокрация и формите на експертно-технократично управление, които поставят под въпрос конституционната

демократия като доминиращ модел на управление на западните общества. Тези проблеми са анализирани главно в студиите “Rule of Law and Democracy in Times of Transitory Constitutionalism, Constitutional Polycrisis and Emergency Constitutionalism: Towards a Global Algorithmic Technocracy?”, in: Belov, M. (ed.) Rule of Law in Crisis: Constitutionalism in a State of Flux, Routledge, 2023, ISBN 9781032393858, с. 21-47, “The Role of Fear Politics in Global Constitutional ‘Ernstfall’: Images of Fear under COVID-19 Health Paternalism, in Belov, M. (ed.) Populist Constitutionalism and Illiberal Democracies. Between Constitutional Imagination, Normative Entrenchment and Political Reality”, Cambridge, Intersentia, 2021, ISBN 978-1839700606, с. 187-221 и “Mastering emergency situations: The activist role of the Bulgarian Constitutional Court in redefining the constitutional design of war, state of siege and state of emergency, in Belov, M (ed.) Courts and Judicial Activism under Crisis Conditions: Policy Making in a Time of Illiberalism and Emergency Constitutionalism”, Routledge, 2021, ISBN 978-1032060828, с. 171-194.

Приноси, касаещи ролята на националните конституции, в контекста на членството в ЕС също могат да бъдат открити. Това са приноси, които концептуализират ролята на националните конституции в многостепенния конституционализъм на ЕС и при развитието на т.нар. „конституционализъм отвъд границите на държавността“. Тези приноси се съдържат главно в студиите Three Models for Ordering Constitutional Orders, in *Pravni Zapisi*, Year XIII, Nr. 2 (2022), ISSN 2406-1387, p. 361-387, Structural Adjustments of the Bulgarian to the EU Constitutional Order: Between the Conditionality of Democracy in Transition and the Challenges of the Multilevel Constitutionalism of the EU, in: Griller, S., L Papadopoulou and R. Puff (eds) National Constitutions and the EU Integration, Oxford, Hart, 2022, ISBN 9781509906741, с. 33-59, Bulgaria: EMU Integration and the Bulgarian Constitution: 'Missing Constitution' or EU Friendliness and Open Statehood Masquerading Implicit Sovereigntist Strategies in the Context of Multilevel Constitutional Games?, in Griller, S., E. Lentsch (eds.) EMU Integration and Member States' Constitutions, Oxford, Hart, 2021, ISBN 9781509935789, с. 75-96, Constitutional Courts as Ultimate Players in Multilevel Constituent Power Games: the Bulgarian Case, in Belov, M. (ed.) Courts, Politics and Constitutional Law. Judicialization of Politics and Politicization of the Judiciary. Abingdon, Routledge, 2019, ISBN 9781032087214, с. 152-173 и The Bulgarian Constitutional Order, Supranational Constitutionalism and European Governance, in: Albi, A., S. Bardutzky (eds.) National Constitutions in European and Global

Governance: Democracy, Rights, the Rule of Law National Reports, The Hague: TMC Asser Press, 2019 (в съавторство с Евгени Танчев) ISBN 978-94-6265-272-9, с. 1097-1139, както и в статията Constitutional Identity – Westphalian Reflection of the Constitutional Heritage of the Nation State or Post-Westphalian Alternative to Sovereignty in the Context of Supranational Constitutionalism?, in: Mercescu, A. (ed) Constitutional Identities in Central and Eastern Europe. Frankfurt am Main, Peter Lang, 2022, ISBN 978-3-631-80796-5, с. 73-91.

Кандидатът доц. Белов има приноси и в областите на конституционната теория на демокрацията, на правовата държава в националния и наднационалния конституционализъм, както и при изследване на влиянието на информационната и технологична революция върху конституционализма, правата на човека, човешкото достойнство и хуманизма като нормативна конституционна идеология. Тези приноси се съдържат в студиите “Global Rule of Law instead of Global Democracy? Legitimacy of Global Judicial Empire on the Edge between Westphalian and post-Westphalian Constitutionalism”, in Belov, M. (ed.) The Role of Courts in Contemporary Legal Orders, The Hague, Eleven, 2019, ISBN 978-9462369207, с. 99-133, “Post-human Constitutionalism? A Critical Defence of Anthropocentric and Humanist Traditions in Algorithmic Society”, in Belov, M. (ed.) The IT Revolution and its Impact on State, Constitutionalism and Public Law, Oxford, Hart, 2021, ISBN 9781509940875, с. 15-41, “Rule of Law and Democracy in Times of Transitory Constitutionalism, Constitutional Polycrisis and Emergency Constitutionalism: Towards a Global Algorithmic Technocracy?”, in: Belov, M. (ed.) Rule of Law in Crisis: Constitutionalism in a State of Flux, Routledge, 2023, ISBN 9781032393858, с. 21-47 и „Конституционният съд като съд по правата на човека? Състояние на системата за достъп до Конституционния съд на Република България във връзка със защита на правата на човека и предложения за нейната реформа“, във Вълчев, Д., М. Белов (съст.) Правовата държава в България. Актуални проблеми в областта на конституционното правосъдие и съдебната власт. С, УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, ISBN 978-954-07-5206-8, с. 56-99 и в статията Constitutional Foundations of Peace and Discontent, in: Belov, M. (ed.) Peace, Discontent and Constitutional Law. Challenges to Constitutional Order and Democracy, Routledge, 2021, ISBN 978-0367539702, с. 15-30

В заключение, оценката на научните и научно-приложни приноси на доц. д-р Мартин Белов, която може да се направи въз основа на представените за участие в конкурса научни разработки, е много висока. Става въпрос за множество и комплексни приноси на различни нива на конституционната теория, които разкриват високите професионални достижения и качества на кандидата за професор.

7. Критични бележки и препоръки

Към кандидата могат да се отправят две препоръки. Първата от тях касае използвания език. В много от своите разработки доц. Белов въвежда редица нови и комплексни научни понятия. Бих препоръчал той да положи повече грижи за по-подробното им изясняване и дефиниране. Това би допринесло за по-доброто разбиране на предлаганите от него концепции и би повишило четивността на научните му разработки.

Втората препоръка е свързана с първата. Бих предложил на кандидата за професор в по-нататъшни публикации да доразвие и конкретизира някои от предложените от него понятия и концепции. Става дума основно за понятията „конституционен код“ и „конституционна утопия“. Считам, че тези концепции са интересни и по-нататъшното им изследване ще бъде полезно както за кандидата, така и за научната дискусия в областта.

Направените препоръки и бележки не поставят под съмнение безспорните високи качества на кандидата. Те не снижават цялостната отлична оценка за кандидатурата му за професор по Конституционно право.

8. Заключение

Единственият кандидат по конкурса за професор по Конституционно право, доц. д-р Мартин Кирилов Белов, показва безспорни изследователски и преподавателски качества.

Посочените по-горе изводи за обхвата и равнището на теоретичните приноси, на приложните достижения и преподавателските качества на доц. Белов ми дават основание да стигна до обоснования извод, че той напълно отговаря на условията по Закона за развитие на академичния състав във връзка с настоящия конкурс. Ето защо, с убеденост препоръчвам на уважаемото научно жури да избере и да предложи доц. д-р Мартин Белов за заемане на академичната длъжност „професор“ по обявения от Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ конкурс по професионално направление 3.6. Право (Конституционно право), обявен в Държавен вестник, бр. 65 от 28.07.2023 г.

гр. София

08.11.2023 г.

проф. д-р Пламен Киров